

Miten juutalaisten joukkotuho oli mahdollinen?

Nykyihmisen on vaikea tajuta miten juutalaisten joukkotuho toisen maailmansodan aikana oli ylipäättään mahdollinen. Miten se eroaa muista kansanmurhista? Mikä oli kristillisten kirkkojen rooli?

Merja Eräpolku, Israel

Holokaustin mahdollisti vuosisatoja kestänyt juutalaisvastaisuus. Ensimmäiset juutalaisia syrjivät säädökset sisällytettiin kanoniseen lakiin jo 300-luvulla jKr., kun juutalaisten ja kristittyjen seka-avioliitot kiellettiin. Talmudeja poltettiin 681 Toledossa. 1492 juutalaiset karkotettiin Espanjasta.

Pseudotieteellinen rotuajattelu

Natsismi nousi modernin liberaalin yhteiskunnan keskeltä ja demokratian kautta. Rikkoontuneesta rististä tuli aatteen symboli. Natsit halusivat uuden maailmanjärjestyksen, jossa kaikki muut kansat olivat heidän alapuolellaan. He kohtelivat tummaihoisia kuin eläimiä. Puolalaiset oli tarkoitettu heidän orjakansakseen. Juutalaiset olivat kaiken alapuolella, eivätkä he siksi ansainneet edes elää.

Natsit omivat *tieteellisen*

Natsit halusivat uuden maailmanjärjestyksen, jossa muut kansat olivat heidän alapuolellaan.

Holokaustin Yom HaShoah -muistopäivää vietetään Israelissa toukokuussa. Pääministeri Benjamin Netanyahu laski seppeleen Varsovan gheton aukiolla sijaitsevalle muistojen muurille Yad Vashemissa. Sireenit soidessa vietetään kahden minuutin hiljainen hetki.

Susanna Kokkonen, Yad Vashemin kristittyjen ystävien johtaja.

rotuajattelun ja aloittivat pakkosterilisaatiot sekä 250000 saksalaisuhria vaatineen eutanasiaprojektin.

Opit käytäntöön

Kansallissosialismin rotuoppeja alettiin soveltaa käytäntöön heti Adolf Hitlerin valtaantumisen jälkeen 1933 ja vähitellen juutalaisten asema kävi yhä tukalammaksi. Juutalaisten omaisuus ryöstettiin natsi-Saksan sotatoimien rahoitukseen.

Natsit sopivat 1941 juutalaiskysymyksen lopullisesta

ratkaisusta, jonka mukaan juutalaiset piti tuhota kokonaan. Juutalaisia tapettiin iästä, sukupuolesta ja koulutustaustasta riippumatta silloinkin, kun heistä olisi ollut huomattavaa hyötyä natsi-Saksalle työvoimena mm. sotateollisuudessa ja tieteessä.

Hitler piti juutalaisten tuhoamista niin tärkeänä, että sodan lopulla natsi-Saksan viimeisiä voimavaroja kulutettiin kuolemanleireihin sotatoimien sijaan. Todisteet joukkomurhista pyrittiin tuhoamaan mahdollisimman tarkasti. Miehitetyillä alueilla juutalaisvainot toteutettiin pitkälti paikallisten yhteistyökumppanien ja miehityksen alaisten hallintojen virkamiesten avulla.

– Holokausti oli vahvasti ideologisesti perusteltu. Se on historian ainoa teknisesti suunniteltu ja ”teollisesti” toteutettu kansanmurha kaasukammioineen ja krematorioineen, toteaa professori Yehuda Bauer.

Kirkot juutalaisvastaisia

Euroopan historiassa kristillisten kirkkojen juuta-

laisvastaisuudella on ollut merkittävä osa. Monissa kirkkoissa opetettiin juutalaisista Kristuksen murhaajina, jotka ansaitsivat tulla tuomituiksi ja joutua kärsimään. Ns. ”korvausteologia” opettaa edelleenkin, että seurakunta on korvannut Israelin Jumalan suunnitelmassa.

– Hitlerin ajan saarnoissa oli paljon juutalaisvastaisia teemoja. Usein mm. korostettiin, että pitää totella esivaltaa (Room. 13). Paavalin ohje otettiin irti koko Raamatun sanomasta tekosyyksi, jotta kristittyjen ei tarvinnut tehdä mitään nähdessään juutalaisvainot ja muut hirvetykset, kertoo Susanna Kokkonen, Yad Vashemin kristittyjen ystävien johtaja.

Juutalaisvainojen aikaan useimmat kristityt olivat hiljaa, osa liittoutui Hitlerin kanssa. Vain poikkeuksia olivat ne, jotka lähtivät toimimaan pelastaakseen vainottuja juutalaisia ja samalla riskeerivat oman elämänsä.

– Holokaustissa juutalaisten ”ristinnaulitsijat” olivat lähes poikkeuksetta kris-

Yad Vashemiin on jo koottu holokaustin kuudesta miljoonasta juutalaisesta 56:5: ”Heille minä annan huoneessani ja muurieni sisällä muistomme.”

tityiksi kastettuja, Yehuda Bauer muistuttaa.

– Jokainen sukupolvi on vastuussa omasta ajastaan. Olemme vastuussa siitä mitä tapahtuu nyt ja miten osaamme tunnistaa aikamme ilmiöt, sanoo Kokkonen.

Hänen mukaansa nykyisin juutalaisvastaisuus näytetty useimmiten Israelin valtion jyrkkänä tuomitsemisena ja sen legitimitettiin kyseenalaistamisena. Valtiosta on tullut kollektiivisen juutalaisuuden ilmentymä.

Kuusi miljoonaa tapettiin

- toisen maailmansodan juutalaisvainoissa, holokaustissa, kuoli Itä- ja Länsi-Euroopan yhteensä 9,5 miljoonasta juutalaisesta 6 miljoonaa
- menehtyneiden joukossa oli 1,5 miljoonaa lasta
- eniten juutalaisia asui ennen sotaa Puolassa, noin 10% väestöstä, yhteensä 3,25 miljoonaa, joista peräti 90% tapettiin
- Saksassa juutalaisia oli ennen natsilakeja 1933 alle prosentti väestöstä (0,5 milj)

Anne Frankin ystävä

Natsilakeja karhuun vanhempiensa mukana Hollantiin 1933 lähtenyt Hannah Pick oli maailman kuuluisimman holokaustuhurin Anne Frankin ystävä.

Amsterdamsissa Frankit ja Pickit asuivat samalla kadulla. Hannah ja Anne olivat samalla luokalla ja heidän perheensä olivat paljon tekemisissä keskenään.

Saksalaisten miehitettyä kaupungin juutalaisia koulukavereita katosi lähes päivittäin, eräänä päivänä myös Frankin perhe, joiden uskottiin paenneen sukulaisten luo Sveitsiin. Todellisuudessa nämä olivat kätkeytyneet firman toimiston salaiselle ullakolle. Siellä he elivät yli

alaisuudesta jo neljän miljoonan tiedot muistokirjoihin, monista heistä on myös kuva. Keskuksen nimi tulee Jesajan kirjan kohdasta Jerkin ja nimen, joka on poikia ja tyttäriä parempi; minä annan heille iankaikkisen nimen, joka ei häviä”.

Älä unohda holokaustia

83-vuotias Hannah Pick tapasi kansainvälisen koulutusseminaarin osallistujia Yad Vashemin juutalaisyhdistyksen laaksossa.

kahden vuoden ajan, ja siellä syntyi myös teini-ikäisen

Anne Frankin päiväkirja. Lopulta perhe petettiin, paljastettiin ja kuljetettiin leireille.

Bergen-Belsenin keskitysleirillä Hannah Pick sai yllättäen tietää ystävänsä olevan lähellä korkean aidan takana. Hän sai joitakin kertoja puheyhteyden Anneen, joka oli jo aliravitsemuksen ja pilkkukuumeen vuoksi hyvin heikossa kunnossa Auschwitzista tuotuna.

Annen äiti ja sisar olivat jo kuolleet, ja tämä uskoi myös isänsä kuolleen. Muutamia päiviä myöhemmin Annekin kuoli.

Israeliin Anne Frankin isän avustuksella

Hannah Pick selviytyi nuoremman sisarensa kanssa keskitysleiriltä. Sodan jälkeen hän muutti Israeliin Anne Frankin isän Otto Frankin avustuksella.

Hannah Pickillä on kolme lasta, 11 lastenlasta ja viisi lastenlastenlasta.

Muistojen vuorella Yad Vashemissa

- Israelin parlamentti Knesset perusti vuonna 1953 Jerusalemin Muistojen vuorelle Yad Vashemin -vainojen museon sekä tutkimus- ja koulutuskeskuksen. Yad Vashem toimii useilla eri tavoilla varjellakseen juutalaisvainojen muistoa, ja siirtääkseen sen tuleville sukupolville.
- Yad Vashem johtaa juutalaisvainoihin liittyvää arkistointia, tutkimusta, opetusta ja vainojen uhrien muiston ylläpitämistä. Siellä sijaitsevat aiheeseen liittyvä johtava arkisto, tutkimuskeskus, visuaalinen keskus ja laajalti tunnettu kansainvälinen koulu.
- Keskuksen antamassa koulutuksessa holokaustia käsitellään sekä uhrien, pahantekijöiden että sivustakatsojien näkökulmasta. Uhrin halutaan tuoda esiin ihmisinä, joilla oli tavallinen elämä ja rikas historia ennen holokaustia. Sodan aikana jokaisella osapuolella oli mahdollisuus erilaisiin valintoihin.
- Yad Vashemin Kristityt Ystävät perustettiin 2006 yhteistyössä Jerusalemin Kansainvälisen Kristillisen Suurlähetystön ICEJ:n kanssa. Sen johtaja on tri **Susanna Kokkonen**. Se järjestää vuosittain tiiviin viikon mittaisen kansainvälisen koulutusseminaarin kristillisille johtajille. Tänä vuonna seminaarissa pohdittiin mm. kristittyjen vastuuta antisemitismistä ennen ja nyt. Mukana 24 osallistujan seminaarissa oli myös europarlamentaarikko **Sari Essayah'n** avustaja **Merja Eräpolku**.

www.yadvashem.org

Nachum ja Genya Manor jälleen kerran Schindlerin haudalla katolisella hautausmaalla Siionin vuorella.

Romanssi Schindlerin tehtaalta kestää

Nachum ja Genya tapasivat Schindlerin tehtaalla, rakastuivat ja lupasivat toisilleen mennä naimisiin, jos selviytyisivät sodasta.

Nachum ja Genya Manor viettivät sotavuodet työskennellen Krakovassa Oskar Schindlerin tehtaalla. Nachumin koko perhe teloitettiin Belzecin kuolemanleirillä, Genya taas selviytyi yhdessä äitinsä ja veljensä kanssa Schindlerin ansiosta. Tehtaalla Nachum ja Genya myös tapasivat, rakastuivat ja lupasivat toisilleen mennä naimisiin, jos selviytyisivät sodasta. Hääpaikaksi he sopivat Tel Avivin ulkopuolella sijaitsevan Borochovin lähion Givitimissa, jossa Nachum oli elänyt ennen perheensä paluuta Krakovaan 1920-luvun lopulla. Myöhemmin

avioliitto toteutui.

Vuonna 2000 Nachum ja Genya juhlistivat 50-vuotishääpäiväänsä Oskar Schindlerin haudalla Jerusalemissa. Mukana olivat tuolloin heidän kaksi lastaan ja neljä lastenlastaan.

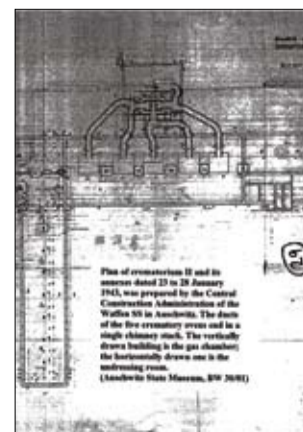
- Silloin minulle valkeni, että näissä kahdessa ruumiillistui juutalaisten Schindlerille antamaan sormukseen kaiverrettu Talmudista otettu teksti: ”Se, joka pelastaa yhden ihmishengen, pelastaa koko ihmiskunnan”, muistelee juhlahetkessä mukana ollut Yad Vashemin kansainvälisen koulutuksen johtaja Ephraim Kaye.

Oskar Schindler on nimetty yhdeksi vanhurskaiden kansojen joukossa. Hän pelasti holokaustin aikana 1300 juutalaista ottamalla heidät tehtaaseensa töihin. Siitä kertoo tositapahtumiin perustuva elokuva ”Schindlerin lista”. Luettelot tehtaan juutalaisista työntekijöistä löytyvät Yad Vashemin museosta.

Maailmanvanhurskaille nimikkopuita

Holokaust ei ollut vain kuolemaa - pieni osa keskitys- ja tuhoamisleireille sekä ghettotoihin suljetuista pelastui. Heidän kauttaan juutalaisella kansalla on tulevaisuus ja toivo.

Natsien kynsistä pakoön päässeistä moni sai apua niiltä, jotka tekivät henkilökohtaisen valinnan riskeerata oman elämänsä pelastukseksi toisen elämän. Maailmanvanhurskaiden muistoksi on Yad Vashemiin istutettu nimikkopuita.

Karu todiste. Polttouunien suunnitelma on tehty tammi-kuussa 1943 Auschwitzissa.